

SAŽETAK PRESUDE

LACATUS PROTIV ŠVICARSKE PRESUDA VIJEĆA OD 19. SIJEČNJA 2021. ZAHTJEV BR. 14065/15

*Kažnjavanje podnositeljice zahtjeva radi prosjačenja
povrijedilo je njezino pravo na poštovanje privatnog života*

ČINJENICE

Protiv podnositeljice zahtjeva, pripadnice romske zajednice, izdan je prekršajni nalog kojim joj je naloženo platiti novčanu kaznu u iznosu od 100 CHF (otprilike 93 EUR) zbog prosjačenja. Naime, sukladno Ženevskom kaznenom zakonu prosjačenje na javnim mjestima smatralo se prekršajem te je podnositeljici, uz izrečenu kaznu, policijskom pretragom oduzet i novčani iznos od 16,75 CHF (oko 15,50 eura). Tijekom iduće dvije godine protiv podnositeljice su izdani prekršajni nalozi kojima joj je naloženo plaćanje još osam novčanih kazni u istom iznosu, te je dva puta privedena u policijski pritvor na tri sata. Svaka od izrečenih kazni se, u slučaju neplaćanja, mogla zamijeniti kaznom zatvora od jednog dana. Podnositeljica je izjavila žalbu protiv navedenih naloga, te je u konačnici proglašena krivom za prosjačenje i naloženo joj je platiti novčanu kaznu u iznosu od 500 CHF. Budući da podnositeljica nije mogla platiti izrečenu kaznu, ona je zamijenjena kaznom zatvora u trajanju od pet dana.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositeljica je tvrdila da je zabrana prosjačenja na javnim mjestima predstavljala neopravdano miješanje u njezin privatni život jer ju je lišila sredstava za život.

OCJENA ESLJP-a

Ovo je prvi predmet u kojem je ESLJP morao utvrditi može li se osoba osuđena za prosjačenje pozivati na zaštitu članka 8. Konvencije.

Sukladno sudskoj praksi ESLJP-a, pojam „privatni život“ iz čl. 8. Konvencije je vrlo širok te može obuhvatiti različite aspekte fizičkog i društvenog identiteta pojedinca, uključujući pravo na osobni razvoj te pravo na uspostavljanje i održavanje odnosa s drugim ljudskim bićima i vanjskim svijetom (*Evans protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], st. 71.)¹.

¹ Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#)

Premda se pojam ljudskog dostojanstva spominje uglavnom u kontekstu čl. 3., on ulazi i u opseg čl. 8. Konvencije ([Hudorovič i drugi protiv Slovenije](#), st. 116.)². ESLJP smatra da je ljudsko dostojanstvo ozbiljno ugroženo ako osoba nema dovoljno sredstava za život. Osobe koje se bave prosjačenjem nalaze se u teškoj životnoj situaciji te je u njihovom slučaju potrebno uzeti u obzir sve okolnosti, a posebno ekonomski i socijalni aspekt.

U ovom predmetu, ESLJP je utvrdio da je podnositeljica zahtjeva bila izuzetno siromašna, nepismena i nezaposlena, nije primala socijalnu pomoć niti ju je itko uzdržavao. Prosjačenje je za nju bilo sredstvo za osiguranje prihoda. Uvođenjem opće zabrane prosjačenja i izricanjem novčane kazne, koja je zbog neplaćanja bila zamijenjena kaznom zatvora, švicarske vlasti su spriječile podnositeljicu u obraćanju drugim ljudima za pomoć koja joj je bila potrebna za zadovoljenje osnovnih životnih potreba. ESLJP je utvrdio da pravo na obraćanje drugima za pomoć čini bit prava zaštićenog člankom 8., stoga podnositeljičin prigovor ulazi u opseg ovog članka Konvencije.

ESLJP je nadalje utvrdio da je kažnjavanje radi prosjačenja predstavljalo miješanje u pravo na poštovanje privatnog života podnositeljice, koje miješanje je bilo zakonito te u skladu s legitimnim ciljem spriječavanja nereda i zaštite prava i sloboda drugih. Preostalo je ispitati je li takvo miješanje bilo nužno u demokratskom društvu.

S tim u vezi, ESLJP je primijetio da je ženevski Kazneni zakon općenito kažnjavao prosjačenje, ne uzimajući u obzir osobnu situaciju i ranjivost osobe koja je prosjačila, prirodu prosjačenja, je li ono bilo agresivno ili ne, lokaciju na kojoj se odvijalo te je li dotična osoba bila dio kriminalne mreže ili ne. Takva opća zabrana određenog ponašanja predstavljala je radikalnu mjeru koja je zahtijevala opravdanje i pažljivo preispitivanje od strane tijela ovlaštenih za uspostavljanje ravnoteže između suprotstavljenih interesa ([Hirst protiv Ujedinjene Kraljevine \(br. 2\)](#) [VV], st. 82). ESLJP je ostavio otvorenim pitanje jesu li, unatoč takvoj rigidnoj prirodi primjenjivog zakona, nadležna tijela u ovoj situaciji ipak mogla provesti test razmjernosti između javnog interesa države s jedne strane i interesa podnositeljice zahtjeva s druge strane. Usredotočio se na pitanje je li tužena država u ovom predmetu prekoračila svoju slobodu procjene podsjetivši da je ta sloboda uža kada je u pitanju posebno važan aspekt identiteta pojedinca ([Parrillo protiv Italije](#) [VV], st. 169.).

Države nemaju široku slobodu procjene kada je u pitanju kažnjavanje prosjačenja o čemu govori i činjenica da među državama članicama Vijeća Europe postoji trend ograničavanja zabrane prosjačenja i usmjerenost na učinkovitu zaštitu javnog reda administrativnim mjerama. Opća kaznenopravna zabrana, kakva postoji u Švicarskoj, je iznimka.

Ocjenjujući privatni interes podnositeljice zahtjeva u ovom predmetu, ESLJP je utvrdio da je prosjačenje za nju bilo način preživljavanja. Podnositeljica se nalazila u izrazito ranjivoj situaciji te je, kako bi zaštitila svoje ljudsko dostojanstvo, imala pravo obznaniti svoju nevolju drugima i pokušati zadovoljiti svoje osnovne životne potrebe prosjačenjem.

² Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#)

Nadalje, u odnosu na prirodu i težinu kazne izrečene podnositeljici, ESLJP je zaključio da je kazna zatvora bila teška sankcija koja je podnositeljici dodatno otežala već tešku životnu situaciju u kojoj se nalazila. Naglasio je da je takva rigorozna mjera morala biti opravdana valjanim razlozima u javnom interesu, kojih u ovom slučaju nije bilo. Naime, švicarski sudovi su obrazložili da je jedna od svrha kažnjavanja prosjačenja bila učinkovita borba protiv trgovanja ljudima, a posebno protiv iskorištavanja djece. ESLJP je u svojoj sudskoj praksi priznao važnost te borbe i naglasio obvezu država stranaka Konvencije da zaštite žrtve ([S.M. protiv Hrvatske](#) [VV]), međutim nije se složio da je kažnjavanje žrtava bila učinkovita mjera protiv ove pojave³.

U pogledu tvrdnje tužene države da se kažnjavanjem nastojao štititi javni interes, odnosno prava prolaznika, stanara i vlasnika trgovina s područja gdje je podnositeljica prosila, ESLJP je utvrdio da ona nije bila optužena za agresivno ili nametljivo prosjačenje, niti je to proizlazilo iz pritužbi koje su policiji podnijele treće osobe. Interes da se siromaštvo učini manje vidljivim u gradu i da se privuku ulaganja, nije legitiman iz perspektive ljudskih prava.

Na kraju, ESLJP se nije složio niti s ocjenom švicarskih sudova da manje restriktivne mjere ne bi postigle usporediv rezultat.

Slijedom navedenog, kazna izrečena podnositeljici zahtjeva nije bila razmjerna ni cilju borbe protiv organiziranog kriminala niti cilju zaštite prava prolaznika, stanara i vlasnika trgovina. Kažnjavanje podnositeljice zahtjeva, izrazito ranjive osobe, u situaciji u kojoj je najvjerojatnije bila bez ikakvih drugih sredstava za život te stoga nije imala drugog izbora nego prosjačiti kako bi preživjela, povrijedilo je njezino ljudsko dostojanstvo i narušilo samu bit prava zaštićenog člankom 8. Konvencije. Prema tome, tužena država je prekoračila svoju slobodu procjene u ovom predmetu.

Stoga je ESLJP zaključio da miješanje u pravo na poštovanje privatnog života podnositeljice zahtjeva nije bilo “nužno u demokratskom društvu” u smislu stavka 2. članka 8. te je došlo do povrede tog članka Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

922 EUR na ime neimovinske štete

³ U svom izvješću o Švicarskoj objavljenom 2019., Skupina stručnjaka za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) utvrdila je da je kriminalizacija prosjačenja dovela žrtve prisilnog prosjačenja u situaciju povećane ranjivosti. GRETA je pozvala švicarske vlasti da se pridržavaju članka 26. Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima koja predviđa mogućnost nekažnjavanja žrtava zbog njihovog sudjelovanja u nezakonitim aktivnostima, u onoj mjeri u kojoj su one bile prisiljene to činiti.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.